

## Planul lui Baumer

La „5 ale lui martie 1830, supt no. 1689”, generalul Pavel Kiseleff, guvernatorul Bucureștiului, aflat atunci sub ocupație țaristă, orînduia „o comisie într-adins pentru îndreptarea și înfrumusețarea” capitalei valahe. „Prezdent” a fost numit biv-vel logofătul Alexandru Filipescu, iar ca membri, inginerul genist Baumer, vel-aga Costache Cantacuzino și vornicul Barbu Știrbei. În următorii trei ani, sub atenta supraveghere a lui Kiseleff, această comisie a trecut la igienizarea și modernizarea orașului care pînă atunci se „dezvoltase” fără nici un fel de noimă și regulă, „întinderea Bucureștilor fiind mult mai mare decît numărul poporenilor săi”. Așa că „de acum înainte – hotărăște comisia, nu mult după înființarea ei – va fi poprit fiecare de a face orice zidire sau clădire, afară de coprinsul cel de acum”, ale cărui semne de hotar au fost riguros stabilite, așezîndu-se și zece bariere la intrările orașului. Toate acestea au fost cuprinse într-un „Regulament pentru starea sănătății și paza bunei orînduiei în politia Bucureștilor” (*politie* venind din grecescul *polis*, denumind generic orașul), care prevedea „dregerea tuturor ulițelor, așternerea lor cu piatră și curățirea Dîmboviții”, ca și măsuri „pentru curățenia și altele ce privesc la sănătatea orașanilor”. Este, practic, certificatul de naștere al Bucureștiului modern, din ceea ce era pe atunci mai degrabă o adunătură de case din chirpici, dominate de Curtea Domnească, de Dealul Mitropoliei, mînăstirile Mihai Vodă și Cotroceni, cît și de unele curți boierești. Acest „plan urbanistic zonal”, cum denumim astăzi documentațiile similare, a fost întocmit „spre a să înfrumuseța orașul

Bucureștilor și a să asemăna cu celelalte orașe ale Europii”, după cum își doreau autorii Regulamentului.

Dar distanța era mare – nu doar în stîneni, cît mai ales în timp. „O dungă brun roșiatică sau neagră sau trandafirie pe verdele uniform al pășunilor. Cîteva turnuri, o clopotniță, aco-perișuri profilîndu-se la orizont.” Este descrierea unui oraș din nordul european, la mijlocul veacului al XVII-lea. De departe, și Bucureștiul arăta la fel. Numai că, odată intrat în oraș, fie pe Drumul Pantelimonului, dinspre Tîrgul de Afară, pe Dudești, Calea Tîrgoviștii sau pe podurile de la Ștefan Vodă, Mogoșoaiei ori cel al Calicilor, se ajungea pe atunci în mahalalele sordide ale orașului: case rare, „multe locuri pierdute, îngrădiri mari de curți sau grădini fără nici un folos și multe locuri slobode, fără nici o trebuință, unde fiecare aruncă gunoaiete”, după cum se arăta într-o „băgare de seamă” care încheia Regulamentul sus-amintit din 1830. Eram încă departe: către 1650, majoritatea drumurilor din orașele din Țările de Jos erau deja pavate și „fiecare gospodină spală ea însăși sau pune să se spele trotuarul și porțiunea de pavaj din fața casei”, chiar și cu peria sau, în cel mai rău caz, locul e presărat cu nisip fin – după cum sînt descrise, de pildă, orașele olandeze din vremea lui Rembrandt. Bucureștiul guvernatorului Kiseleff se afla deci în fața unei mari provocări: cum să transformi casele și grădinile în neorînduială ale capitalei valahe într-un oraș? Ideea, pe cît de simplă, pe atît de ingenioasă, a funcționat: prin mahalale au fost trase „drumuri largi și puse pe linie, fără a se abate, decît numai unde va fi vreo zidire deosebită”. Proprietarii „căscioarelor” aflate în cale le-au vîndut „pe seama orașului”, iar „particularii” au fost îndemnați să-și zidească case și să-și împrejmuiască curți numai pe aceste aliniamente, la marginea cărora urmau a se planta copaci, așa încît „să închipuiască aleiuri, aceste ulițe arătînd o priveală frumoasă și mulțumitoare” și îndemnîndu-i pe mulți „a-și face lăcuința acolo”. „Și așa – încheia acea «băgare de seamă» – după o curgere de vreme, orașul să va afla mutat în acele mahalale și soarta Bucureștilor să va asemăna cu soarta tuturor orașelor

Europei, unde cetatea ce să zice veche este cea mai urită vedere, în vreme ce cetatea cea nouă arată o frumusețe deosebită, un aer folositor, mulțumire și sănătate celor ce locuiesc într-însa”.

Regulamentul alcătuit din îndrumarea generalului rus Kiseleff i-a adus acestuia chiar recunoștința posterității, prin atribuirea numelui său uneia dintre cele mai cunoscute artere din oraș, în vreme ce adevărații săi autori au fost uitați. Schimbarea a atins nu doar fața orașului, ci și mentalitatea locuitorilor săi într-atît, încît ei înșiși au început a înainta „plecate jalbe”, nu numai pentru a se plînge de vecini călcători de hotar ori pentru obținerea de ajutoare sau scutiri de taxe, din cauza secetei și a molimelor ori în alte pricini, ci și pentru „folosul întregii obști”. Această schimbare a venit parcă peste noapte. Deja la 6 februarie 1831, cînd abia se uscase cerneala pe noile reglementări, locuitorii „ot mahalaoa Popescului” din cuprinsul „politiei” Bucureștilor înainta către „domnul ghenăral leitănant și a feluri dă orduri cavaler Pavel Dimitrievici Kisileff” o „plecată jalbă” prin care se cerea strămutarea abatoarelor și a tîrgului de pește din acele părți către marginea orașului. Planul lui Baumer, „podpolcovnícul de ingineri” din trupele țariste staționate la București, primul „plan urbanistic general” al Capitalei, a fost aplicat și a funcționat. Era primul pas spre orașul de tip european, dintr-o călătorie nici astăzi încheiată. Dar despre acest din urmă Bauer, autorul de facto al modernizării orașului, nu se mai amintește nicăieri.

## Toamna birocrăției

În toamna anului 1832, căminarul Costache Manu, șeful „secșii al doilea al Marii Dvornicii a trebilor din Lăuntru”, adică un fel de secretar de stat în Ministerul de Interne al Valahiei, a descoperit că se află mult în urmă cu aplicarea unei solicitări „de sus”. În iunie același an se stabilise prin adresa no. 416 ca toate „mădulariile Sfatului orășenesc, fieșcare pentru partea ce i se cuvine” să ia măsuri pentru „toate cît sînt neapărat trebuincioase” pentru a „îndeplini regularizația în păstrarea și trimețterea hîrțuilor în deosebitele canțelarii”. Termenul-limită expirase: „Toate aceste lucrări trebuiesc isprăvite mai naintea lui 1 septembrie, epohă întru care se va pune în lucrare o revizie, spre a se pliroforisi despre întreaga bună orînduială ce ar fi așăzată în fieșcare canțelarie”. Deși nimeni „nu se pliroforisise” încă, adică nu se informase dacă „revizia” s-a petrecut sau nu, aceasta nu însemna că va mai întîrzia mult să o facă. Fusese o vară fierbinte, iar în aerul încremenit sub arșița al Bucureștilor un răgaz de o lună era cît unul de un ceas prin alte capete ale lumii, unde puterea își ordonase și exersase de ceva vreme mecanismele birocratice. La noi era mult timp în general – iar atunci, în particular, pînă după culesul poamelor din grădinile largi și bogate ale capitalei și pînă să fiarbă vinul. Dar nu mai mult.

Trezit deci probabil de vreo veste privind agitația autumnală a velișilor boieri întorși de pe la moșii, căminarul Manu își scoase la rîndul lui din letargie subalternii, printr-o convocare fără drept de apel. Era oricum o zi de luni, 2 octombrie a anului 1832, cînd încep lucrurile a se așeza și planurile capătă contur.

Căminarul anunța: „Orînduit fiind prin porunca mării Dvornicii a se face revizie orînduelii canțelarii cinstitului Sfat orășenesc, grăbesc a vesti printr-aceasta ca binevoind să fie spre îngrijire a să afla la canțelariie toți lucrătorii mîine Marți, de la 9 ceasuri evropenești pînă la unul din zi”. Un răgaz generos. Dar ce atîta grabă? Șeful cancelariei Bucureștilor, Grigore Călinescu, om de modă veche pe care agitațiile mărimilor și termenele grăbite nu-l prea tulburau, știind și grijile oamenilor săi, își puse propria rezoluție pe adresa conului Costache: „Toți lucrătorii canțelarii să să afle mîine la 4 în lucru pe la mesele ce să află lucrînd”. Orele 4 „din zi”, adică 10 după cele „evropenești” și cu una mai tîrziu decît se ordonase – căci unde se întîrziase o lună, mai intra un ceas. Așa cum prevăzuse, „inspecția” a venit pe la ceasurile prînzului și, cum a venit, așa a și plecat, „căminarul Manu” arătîndu-se mulțumit, cel puțin față de cei controlați. Dar urmasrea a fost una neprevăzută: pe 20 octombrie, cu adresa no. 8052, cancelaria Sfatului a primit un regulament în 12 puncte, de la „Secsia al doilea din Marea Vornicie a trebilor din Lăuntru”. Manu scria: „Administrația țarilor, obștirea pravililor noroadelor și a bunelor întocmiri nesăvîrșindu-să decît prin organul scrisului, canțalariile unde să scriu toate hîrtille – care pînă la o vreme aflîndu-să în țara noastră întru o stare foarte neîngrijată, prin întunerecul lucrărilor să înființa cotituri în care pururea să tăinuia mulțime de avuzuri – nu mai pot fi lăsate întru acea vătămătoare neorînduială de mai înainte vreme”. Așa că prin noul regulament se dispune ca „fiesce canțalarie” să se despartă „în număr de mese, ocolite de scaune și cu cuviincioasele unelte de scris”; stolnacealnicul, adică „șeful de masă”, are un „pomojnic” (ajutor), „trebuinciosul număr de scriitori”. Limba rusă intra rapid în administrație și așa ar fi rămas, dacă românii n-ar fi avut un dram de noroc și țarul mai multe probleme la vremea aceea. Un „reghistrator” va trebui să „ție seama” de hîrtille „cîte intră și es”, numerotate în „reghistru”, cu dată și număr, cu iscălitura „pomojnicului” care le-a preluat, iar cînd se eliberează „cătore cine privescu, să ție condicuțe mici în care să

însemnează numărul hîrtii și luna și zioa în care să dau, supt iscăliturile priimitorilor”. Toate „pricinile cîte izvodescu materie de lucrarea canțalarii trebuiesc deosebite în delă, cusute pă muchie”, iar „delele”, dosarele înscrise și numerotate pe cotor, se vor așeza în dulapuri, evidența lor fiind anume ținută într-un „catastih curat”. Datoriile „amploaiașilor” sînt de a ține buna orînduială a lucrărilor și a nu întîrzia la serviciu; scriitorii să scrie citeț, pomojnicii să „ție reghistru mesii”, secretarul („stonacealnicul”) „să alcătuiască ciornile după duhul rezoluțiilor și să facă cuvenitele băgări de seamă”. La toate hîrțile, „după cetire cu loare aminte, șăful să scrie rezoluția supt al său condei”. Noile orînduieli trebuiau aplicate întocmai, „fiind și această ramură a canțalarii a înfățișa acum o adevărată pildă dă metodicească anergie, de curățenie și de slujbă liniștită și cu osîrdie”, încheia căminarul Manu.

La cancelaria Sfatului Bucureștilor, Grigore Călinescu a citit cu luare-aminte Regulamentul; a mai revenit asupra ultimelor cuvinte, cele despre „curățenie” și „slujbă liniștită”. Apoi a scris, citeț, în marginea lui: „a se urma întocmai” și, după cum arătau instrucțiunile, l-a numerotat, a pus să fie legat într-un dosar și l-a închis în dulap.